

Euroopa Kohtu kohtujuristi **ettepanek** Laila Medina kohtuasjas C-222/25 | Rahapesu Andmebüroo

Pressiteade nr 145/26

Luxembourg, 8. oktoober 2026

Kohtujurist Medina: õiguskaitseasutuste direktiiv¹ on kohaldatav isikuandmete töötlemise suhtes, millega rahapesu andmebürood tegelevad oma ülesande täitmisel, mis seisneb rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamises, avastamises ja nende vastu võitlemises

Andmesubjektide juurdepääsu rahapesu andmebüroode töödeldavatele andmetele võib piirata, tingimusel et on kehtestatud vajalikud kaitsemeetmed kuritarvitamise ärahoidmiseks

2019. aasta detsembris ja 2020. aasta jaanuaris lükkas Eesti Rahapesu Andmebüroo (RAB) tagasi X-i kaks taotlust tutvuda selle asutuse valduses oleva teabega teda puudutava teabe vahetamise kohta krediitiasutuste või välisriigi ametiasutustega. X vaidlustas otsuse liikmesriigi kohtutes ning Eesti Riigikohus tegi lõpuks otsuse tema kasuks, leides, et IKÜM² kehtib isikuandmete töötlemise suhtes rahapesu andmebüroode poolt.

X esitas vahepeal RABile uue teabenõude, et saada teada, kas tema suhtes on uurimisi pooleli. RAB keeldus taas teabenõuet täitmast. Pärast X-i esitatud kaebust kohustas Eesti Andmekaitse Inspeksioon (AKI) RABi oma otsuse uuesti läbi vaatama ja võimaldama X-ile juurdepääsu taotletud teabele.

RAB siiski jätkuvalt keeldus teavet avaldamast, rõhutades mitmes otsuses oma kohustust hoida RABi andmekogus olev teave konfidentsiaalsena, et kaitsta Eesti rahandussüsteemi. X vaidlustas keeldumised liikmesriigi kohtutes. Nii esimeses kui ka teises astmes kohustasid kohtud RABi taotletud teavet avaldama.

RAB esitas kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Eesti Riigikohtule, kes esitas Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused liidu õigusliku raamistiku kohta, mis reguleerib isikuandmete töötlemist rahapesu andmebüroode poolt. Küsimused puudutavad põhiliselt seda, millised liidu andmekaitse normid kehtivad, kas teabele juurdepääsu andmise võib edasi lükata kuni teabe hävitamiseni, kas rahapesu andmebüroo võib juurdepääsu andmisest keelduda ning millistel asjaoludel on selline piirang seaduslik.

Tänases ettepanekus kirjeldab kohtujurist Laila Medina sellistele rahapesu andmebüroodele nagu RAB kohaldatavat õiguslikku raamistikku. Ta rõhutab, et tuleb leida õige tasakaal ühelt poolt neile andmetele juurdepääsu piiramise, mida avaliku sektori asutus töötleb oma õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks, ja teiselt poolt kaitse tagamise vahel kõnealuste andmete kuritarvitamise, neile ebaseadusliku juurdepääsu ja nende ebaseadusliku kasutamise eest.

Esiteks tuletab kohtujurist meelde, et IKÜM välistab andmekaitse üldraamistiku kohaldamise, kui on täidetud kaks konkreetset tingimust: (i) andmeid töötleb avaliku sektori asutus, kes on pädev süütegusid tõkestama, uurima, avastama või nende eest vastutusele võtma või kriminaalkaristusi täitmisele pöörama, või muu asutus või üksus, kes teostab liikmesriigi õiguse kohaselt avalikku võimu samal eesmärgil, ning (ii) andmeid töödeldakse süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil.

Kui mõlemad kriteeriumid on täidetud, **kuulub** andmetöötlus **liidu erikorra**, nimelt direktiivi 2016/680 **kohaldamisalas**.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ja avastamise ning nende vastu võitlemise ülesande täitmisel vastavad

rahapesu andmebürood mõlemale nimetatud kriteeriumile ja seetõttu on kvalifitseeritavad pädevateks asutusteks. Pädevaks asutuseks kvalifitseerimine ei sõltu rahapesu andmebüroo organisatsioonilisest struktuurist. Rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu võitlemist käsitlevad liidu õigusaktid³ nõuavad nimelt, et rahapesu andmebürood tegutsesid sõltumatute ja autonoomsete asutustena, kellel on laialdased volitused saada teavet õiguskaitseasutustelt ning tegutseda kiiresti ja otsustavalt tehingute vastu, mis soodustavad rahapesu või terrorismi rahastamist. Rahapesu andmebüroode ülesanded, funktsioonid ja pädevus näitavad, kui oluline on nende roll kuritegude avastamisel ja tõkestamisel selles valdkonnas.⁴

Teiseks võib liidu õiguse kohaselt rahapesu andmebüroode valduses olevatele isikuandmetele juurdepääsu täielik keelamine olla kooskõlas nende ülesandega tagada täielik konfidentsiaalsus. Selline piirang peab siiski olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, mis nõuab, et selle ulatus ja kestus piirduksid sellega, mis on vajalik õiguspärase eesmärgi saavutamiseks.

Samuti peab see **olema sätestatud õigusaktis, mis sisaldab selgeid ja täpseid reegleid** selle ulatuse ja kohaldamise kohta. Kõnealuses õigusaktis peavad olema **ette nähtud andmete kuritarvitamise või neile ebaseadusliku juurdepääsu ärahoidmiseks vajalikud miinimumtagatised** ning see peab võimaldama järelevalveasutusel ja kohtutel teostada tõhusat kontrolli piiranguid käsitlevate otsuste üle.

Tingimused juurdepääsuõiguste piiramisele, et kaitsta väärkasutuse või ebaseadusliku juurdepääsu eest, **võivad olla sätestatud** mitte ainult ühes õigusaktis, vaid ka **ühtses õigusaktide ja madalamalseisvate aktide kogumis,** mis koos määravad kindlaks piirangud, tingimusel et see kogum võimaldab piirangu ulatust selgelt ja täpselt mõista ning et see on piirangu kohaldamisalasse kuuluvatele isikutele ettenähtav. Käesoleval juhul ei tundu aga, et kohaldatavas õiguslikus raamistikus oleksid sätestatud selged tingimused juurdepääsuõiguse piiramiseks. Liikmesriigi kohus peab hindama, kas sellised piirangud vastavad liidu õiguses sätestatud standarditele.

Kolmandaks, et kompenseerida otsese juurdepääsuõiguse puudumist, **tuleb andmesubjektide õigusi kaitsta kaudselt, järelevalveasutuse kaudu.** Järelevalveasutusele tuleb seega anda volitused pidada rahapesu andmebüroodega konfidentsiaalseid vestlusi, et teha täpselt kindlaks, milliseid andmeid andmesubjekt vajab tõhusa õiguskaitse saamiseks.

Lõpuks lubab liidu õigus rahapesu andmebüroodel andmesubjekti juurdepääsutaotluse põhjendusteta tagasi lükata, kui andmete avaldamine ohustaks avalikku huvi. Sellistel juhtudel **peab rahapesu andmebüroo siiski teavitama andmesubjekti võimalusest kasutada oma õigusi kaudselt,** järelevalveasutuse kaudu.

MÄRKUS: Kohtujuristi ettepanek ei ole Euroopa Kohtule siduv. Kohtujuristi ülesanne on teha Euroopa Kohtule täiesti sõltumatult ettepanek, kuidas talle määratud kohtuasi õiguslikult lahendada. Euroopa Kohtu kohtunikud asuvad nüüd selles kohtuasjas nõu pidama. Kohtuotsus tehakse hiljem.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist.

Üldkohtul on pädevus menetleda ainult järgmistesse valdkondadesse kuuluvaid eelotsusetaotlusi: 1) ühine käibemaksusüsteem, 2) aktsiisid, 3) tolliseadustik, 4) kaupade tariifne klassifitseerimine kombineeritud nomenklatuuris, 5) reisist mahajätmise, reisijatele osutatava transporditeenuse hilenemise või ärajäämise korral reisijatele hüvitise maksmine ja nende abistamine või 6) kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem. Kõigi muude eelotsusetaotluste menetlemine kuulub Euroopa Kohtu pädevusse.

Euroopa Kohus ega Üldkohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu või Üldkohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne ning see otsus on ühtviisi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv. Faktiliste asjaolude ja õigusliku

raamistiku kirjeldus lähtub asjakohasest perioodist ja põhineb kohtuasja toimikul.

Ettepaneku [tervikekst](#) avaldatakse CURIA saidil ettepaneku ettekandmise päeval.

Täiendavat teavet annab Stefaan Van der Jeught, ☎ (+352) 4303 2170.

Pildid kohtujuristi ettepaneku ettekandmisest on kättesaadavad „[Curia Web TV](#)”.

Hoiame ühendust!

1 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta [direktiiv \(EL\) 2016/680](#), mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK. (õiguskaitseasutuste direktiiv)

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta [määrus \(EL\) 2016/679](#) füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta [direktiiv \(EL\) 2015/849](#), mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ.

4 Kohtujurist leiab, et Euroopa Kohtu praktika toetab järeldust, et üksus omandab „pädeva asutuse” staatuse tänu oma rollile andmetöötlusahelas, mis on kuritegude tõkestamise ja avastamise ning nende eest vastutusele võtmise aluseks – ülesanne, mida rahapesu andmebürood just täidavadki (vt 30. aprilli 2024. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt, [C-470/21](#) – vt ka pressiteade [nr 75/24](#), ja 21. juuni 2022. aasta kohtuotsus Ligue des droits humains, [C-817/19](#) – vt ka pressiteade [105/22](#)).